

Les raons de Joan Fuster

Enguany commemorarem el centenari del naixement de l'intel·lectual suecà

Juli Capilla,

escriptor i editor, professor de l'IES Tirant lo Blanc de Gandia

L'Any Joan Fuster, aprovat al ple del Consell de la Generalitat Valenciana i també per la Generalitat de Catalunya ens confirma que el pensador de Sueca, l'intel·lectual valencià més important del segle xx, tenia raó o, si voleu, les *seues* raons. Fa trenta anys des que va morir i el seu llegat és immens, actualíssim, i la seua influència, cabdal.

Joan Fuster va capgirar l'esdevenir històric del País Valencià, i encara més enllà. Que el celebrem enguany és ja *per se* significatiu, a pesar que se l'ha malinterpretat, idolatrat, denigrat i fins i tot va ser objecte d'escarni i d'alguna que altra bomba, poca bromal per part de l'extrema dreta i de la dreta extrema. (Per cert, els atemptats perpetrats a sa casa mai no s'han aclarit judicialment.) La vigència de Joan Fuster és palesa, doncs. Ha esdevingut, de fet, un clàssic de la literatura catalana contemporània, que els nostres alumnes de secundària estudien, per sort, en diverses etapes i del qual s'han d'examinar fins i tot en les PAU.

Joan Fuster va capgirar l'esdevenir històric del País Valencià, i encara més enllà

La paradoxa de l'actualitat del pensament i de l'obra de Joan Fuster rau en el seu escepticisme. La seua animadversió pel dogmatisme, el fanatisme, la desraó, la irracionalitat, l'extremisme i tants altres posicionaments antidemocràtics és absoluta. En la seua obra assagística, i també literària, s'hi constata un escepticisme metòdic que ens il·lumina a partir d'uns pressupòsits bàsics, de molt poques consignes. "I al capdavall, per a circular per la vida, no calen massa conviccions. N'hi basten tres o quatre. Només", afirma Fuster a *Diccionari per a ociosos*. Les conviccions estrictament necessàries per bastir una obra oberta, provisional i provisorària d'idees, que agita consciències i estimula el raciocini i la capacitat crítica. Aquest és el llegat més valuós del pensador, el del dubte metòdic, la més saludable i higiènica manera d'encarar-se a les coses i al món. La seua decantació per la *veritat* o, millor encara, per les *veritats* derivada d'un escepticisme no paralitzant, sinó constructiu, és també una herència que cal conèixer i preservar.

Vivim temps difícils i convulsos en què l'autoritat dels intel·lectuals també dels professionals: científics, metges, professors, polítics, etc., etc. es qüestiona permanentment. Hi ha un sector de la societat, no gens menyspreable quantitativament, i preocupant, que dona més crèdit a la rumorologia viral i cibernètica que al pensament racional. Les *fake news* no només distorsionen sinó que convencen masses de gent que es creuen les "idees" sustentades en la irracionalitat, els prejudicis, el pensa-

ment acientífic i el sensacionalisme mediàtic. Hi ha una doctrina de la desraó que atempta contra el rigor científic i el benestar de la majoria, que trenca el pacte de convivència entre iguals, que confon els drets fonamentals amb la gratuïtat actitudinal, que avantposa l'interès individual en contra de la llibertat de la majoria. "Que el 'racionalisme' tinga avui una certa mala premsa entre la gent del carrer, ho comprenc i sempre deu haver estat més o menys així. [...] El fet escandalós és que tornen a parlar de possibilitats de 'coneixement' al marge de la raó. [...] Si hi ha cap 'via no racional' de coneixement, potser només serà aplicable a 'objectes no racionals' en el sentit de 'misteriosos': aleshores ingressem en el món de la mística." (*Sagitari*) O, podríem afegir, en el terreny movedís i inestable de la fe, de l'esoterisme exòtic i de la il·lusió fractal. El perill d'aquesta ideologia aparentment antisistema i revolucionària, que se situa clarament als antípodes de la raó, és que es pot caure fàcilment i s'hi cau, inevitablement i, de vegades, intencionada en el despropòsit al·lucinogen, el prejudici rampant, la intolerància refractària i el nepotisme interessat. Fuster s'hi oposa racionalment. No pot acceptar aquesta intolerància envers la raó, precisament, perquè és un escèptic de mena, i perquè sap que l'escèptic acostuma a tindre raó: "Els escèptics són sempre —i per definició— persones raonables: enraonades. Es posen cautelosament al costat de la raó, i per això solen tenir raó. O dit d'una altra manera: dubten, i encerten" (*Diccionari per a ociosos*).

Joan Fuster era un intel·lectual il·lustrat. Un defensor convençut de l'escèpticisme com a mètode, de la raó com a estratègia de coneixement i de la tolerància com a objectiu, de respecte a *l'altre*. És fill del Segle de les Llums, un il·lustrat del segle xx que ens orienta i il·lumina dintre la captivitat de la caverna, que ens n'allibera i ens acompanya amb el seu pensament i les seues raons, que poden o no ser coinci-

dents amb les nostres, però que ens fan pensar, sense dogmatismes, sempre a benefici d'inventari de l'ésser humà, de la racionalitat i de les veritats, de la tolerància, de la convivència i del pacte social. Farà bé el professorat i la societat, en general de (re)llegir Joan Fuster i de fer-los-el llegir als nostres alumnes.

És el millor homenatge que li (ens) podem fer. Fora, també, la millor manera d'esbandir els fantasmes de la irracionalitat, la temptació de la fe i el perill sempre assetjant del dogma. Encara una *raó* més per llegir Joan Fuster: la seua prosa és àgil, dinàmica, divertida, culta però intel·ligible, amena i pedagògica. Els seus escrits ens fan de molt bon llegir. Defuig els circumloquis alambinats i les peripècies sintàctiques de difícil digestió. L'estil de Fuster és impecable, agradós, una delícia. No debades, el seu mestratge també en aquest vessant purament literari es pot rastrejar en la prosa dúctil, madura i suggeridora d'assagistes nostrats de la talla d'Enric Sòria, Toni Mollà, Enric Balaguer, Gustau Muñoz... i, més recentment, en noms emergents com ara Lourdes Toledo, Maria Lacueva i Margarida Castellano.

Enguany s'editaran molts llibres *de* i *sobre* Joan Fuster. Les editorials han fet un esforç ingent. Les institucions públiques s'hi han bolcat. I les iniciatives privades també se sumen a la celebració del centenari. La dimensió del "falcó de Sueca" és incommensurable, polivalent i polifacètica. El seu llegat literari com a assagista, principalment no té pèrdua. Als seus llibres, hi podem trobar una anàlisi perspicaça de la societat. Cal sospesar i valorar els seus treballs: polítics, historicistes, sociològics, crítics, d'història de la literatura, sobre art, música, etc., etc. Fuster tenia raó. Dubtava, permanentment i metòdica, i ben sovint l'encertava. Apa, doncs! A llegir Joan Fuster, que falta que ens fa. La resta és literatura o pura superstició. ■